

Μ ΤΕΤΡΆΔΙΑ μουσειολογίας

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ICOM

■ Τα μουσεία και η βίοςφαιρα ■ Η ιστορία ως κοινωνικό ζήτημα: ερμηνεύοντας τη «δύσκολη» κληρονομιά ■ «Il n'y a pas de hors-texte»: το Μουσείο της Ακρόπολης και τα απόνερα του ιδεαλισμού ■ Η άυλη κληρονομιά και το μουσείο: μαθήματα από τον νοτιο-δυτικό Ειρηνικό ■ Μουσεία, διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και τοπικές κοινωνίες: η ευθύνη εννοιακού δικαιώματος ■ Ιστορικά τεκμήρια και προσωπικά βιώματα. Η πρόκληση των μουσείων σύγχρονης ιστορίας

Μουσεία Πόλεων και Διαδίκτυο την εποχή του Web 2.0 Αναλύοντας ένα σύνθετο τεχνολογικό, ιδεολογικό, κοινωνικό και αστικό τοπίο

Μάρλεν Μούλιου

Η Μάρλεν Μούλιου είναι αρχαιολόγος, διδάκτωρ μουσειολογίας (ΜΑ και PhD, Τμήμα Μουσειακών Σπουδών, Leicester, Αγγλία). Από το 1997 εργάζεται στο Υπουργείο Πολιτισμού στη Διεύθυνση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Παράλληλα, τα τελευταία δέκα χρόνια διδάσκει μουσειολογία στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Μουσειακών Σπουδών του Παν/μίου Αθηνών. Είναι μέλος του Δ.Σ. της Διεθνούς Επιτροπής ICOM-CAMOC για τα Μουσεία Πόλεων. (mmouliou@gmail.com)

Το κοινωνικό Web εισήγαγε με ιλιγγιώδη ταχύτητα ένα σύνολο εργαλείων και σχεδιαστικών προτύπων που καθιστούν τη συμμετοχή στα μουσεία πιο εφικτή από ποτέ. Οι επισκέπτες περιμένουν να έχουν πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα ενημερωτικών πηγών και πολιτιστικών προοπτικών. Θέλουν να τους δίνεται η δυνατότητα αντίδρασης και αυτή να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη...

Όταν οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στο έργο των πολιτιστικών φορέων, τότε αυτοί αποκτούν κεντρικό ρόλο στην πολιτιστική ζωή της κοινότητας (Simon 2010, 1).

Εισαγωγή

Πώς μπορούμε να μελετήσουμε τη φυσιογνωμία και την ποιότητα της δράσης των μουσείων πόλεων διεθνώς μέσω του υλικού που προβάλλουν στους διαδικτυακούς τους τόπους, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη ότι βρισκόμαστε πλέον στη νέα γενιά του Διαδικτύου, το επικοινωνιακά επαναστατικό Web 2.0 (Ιστός 2.0);¹ Σύμφωνα με τον Jenkins (2008), η εποχή που διανύουμε χαρακτηρίζεται από μια «κουλτούρα σύγκλισης», ακριβώς επειδή ο κόσμος των ειδικών έρχεται πιο κοντά στις δημιουργικές ιδέες των μη ειδικών και από αυτή την προσέγγιση και μείξη το κέρδος μπορεί να είναι πολλαπλό. Μέσα από ταχύτερες συνδέσεις, το Web 2.0 παρέχει στους χρήστες του Διαδικτύου πολλαπλές δυνατότητες αλληλεπίδρασης, συνεργασίας, ενεργής συμμετοχής και ανταλλαγής απόψεων, ιδεών και πληροφοριών, τις οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν είτε ως δημιουργοί είτε, συχνότερα, ως σχολιαστές, συλλογείς δεδομένων και αναδιαμορφωτές τους.

Επιπλέον, οι πόλεις σήμερα είναι πολύ σύνθετοι σχηματισμοί και οι αναγνώσεις τους, όπως επιχειρούνται από όλους εμάς, που τις ζούμε ως μόνιμοι κάτοικοι ή ως περαστικοί περιηγητές, είναι εξίσου πολυεπίπεδες. Τα μουσεία πόλεων² που συλλέγουν, καταγράφουν, ερμηνεύουν και θέτουν σε δημόσιο διάλογο αυτές τις διαφορετικές αναγνώσεις, αναλαμβάνουν

¹ Για τη σχέση των μουσείων με το Web 2.0, τα οφέλη αλλά και τις αδυναμίες της, βλ. ενδεικτικά το αφιέρωμα του περιοδικού *Museum Practice*, τ. 47, 2009 και ειδικότερα τα άρθρα του Billings (2009α), (2009β) και (2009γ).

² Για τα μουσεία πόλεων η βιβλιογραφία εμπλουτίζεται συνεχώς. Ενδεικτικά βλ. *Museum International* (2006), Kistemaker (2006), Jones et al. (2008), Moulou (2008).

ένα δύσκολο, επιστημολογικά και ιδεολογικά, ρόλο ως ερμηνευτές του αστικού φαινομένου και ως μεσολαβητές στη διαμόρφωση νέων πεδίων συμμετοχικού διαλόγου για τη ζωή στις πόλεις. Κρίνεται, λοιπόν, απαραίτητη η διαμόρφωση ενός εννοιακού μοντέλου που θα προωθεί την πολυπαραγοντική ανάλυση της παρουσίασης των μουσείων πόλεων στο Διαδίκτυο. Το μοντέλο μπορεί να βοηθά τους υπεύθυνους σχεδιασμού, τροφοδότησης και λειτουργίας των εν λόγω διαδικτυακών τόπων να διενεργούν δοκιμές αυτοαξιολόγησης για τον εντοπισμό πεδίων που χρήζουν βελτίωσης, αλλά και να σχεδιάζουν εκ νέου τη διαδικτυακή παρουσία ενός μουσείου πόλης με στόχο την ανάπτυξη πιο συμμετοχικών, προσβάσιμων και εξατομικευμένων διαδικτυακών επιλογών.

Στο παρόν άρθρο θα αναπτύξουμε σκέψεις και προτάσεις για τη διαμόρφωση ενός τέτοιου μοντέλου αρχών, χρησιμοποιώντας ως παραδείγματα τους διαδικτυακούς τόπους³ των Μουσείων των πόλεων του Λονδίνου και του Ελσίνκι.

Διαμορφώνοντας ένα εννοιακό μοντέλο ανάλυσης των διαδικτυακών τόπων μουσείων πόλεων: το τεχνικό, αισθητικό, επικοινωνιακό και ιδεολογικό πλαίσιο

Τα επαγγελματικά κριτήρια αξιολόγησης διαδικτυακών τόπων, όπως αυτά ορίζονται διεθνώς από την Επιτροπή ICOM-CIDOC ή από αναγνωρισμένους θεσμούς, όπως τον *Museums and the Best of the Web*⁴ παρέχουν ένα αρχικό πλαίσιο αναφοράς σε μια διαδικασία αυτοελέγχου, υποδεικνύοντας ως πεδία εξέτασης τεχνικά, αισθητικά και επικοινωνιακά ζητήματα, όπως: α) το περιεχόμενο του διαδικτυακού τόπου, β) τη λειτουργικότητα της τεχνολογικής πλατφόρμας που χρησιμοποιείται για τον σχεδιασμό και τη δομή του, γ) τη διεπιφάνεια και χρηστικότητα των γραφικών του καθώς και δ) τη διαδραστικότητά του, δηλαδή τον βαθμό στον οποίο ενθαρρύνει τον χρήστη να διαδρά δυναμικά με το περιεχόμενο και τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Εξίσου σημαντικά είναι τα πρότυπα και οι προδιαγραφές για τη δημιουργία βέλτιστων ως προς τη

3 Επελέγησαν αυτά τα δύο μουσεία γιατί, σύμφωνα με τα δεδομένα παλαιότερης έρευνας για τη λειτουργία μουσείων πόλεων διεθνώς, χαρακτηρίστηκαν από άλλα ομόλογά τους μουσεία ως τα σημαντικότερα παραδείγματα καλής πρακτικής (Μούλιου 2006, Μούλιου 2008). Για τους διαδικτυακούς τους τόπους βλ. <http://www.museumoflondon.org.uk/English/> και <http://www.helsinki.fi/hki/Museo/en/Etusivu>.

4 Βάσει του θεσμού αυτού, το υλικό των διαδικτυακών τόπων αξιολογείται και βραβεύεται σε διάφορες κατηγορίες, όπως «η καλύτερη on-line έκθεση», «η καλύτερη εκπαιδευτική ιστοσελίδα», κ.λπ. Πληροφορίες για τις τελευταίες βραβεύσεις on line στη δ/ση http://conference.archimuse.com/forum/congratulations_mw2010_best_web_winners.

φυσική προσβασιμότητα⁵ και τη χρηστικότητά τους διαδικτυακών τόπων, όπως τα αμερικάνικα πρότυπα W3C Web Content Accessibility Guidelines⁶ και Section 508 Standards Guide,⁷ καθώς και τα πρότυπα της βρετανικής κυβερνητικής *Πρωτοβουλίας για την Προσβασιμότητα Ιστοσελίδων*⁸ (Web Accessibility Initiative, 2007) με τίτλο *Delivering Inclusive Websites*.⁹ Τα πρότυπα¹⁰ αυτά ενθαρρύνουν ένα ανθρωποκεντρικό μοντέλο σχεδιασμού με σημείο αναφοράς τους χρήστες και στόχο την εξατομικευση των παρεχομένων υπηρεσιών.

Ωστόσο, για τη διαμόρφωση ενός πιο σύνθετου πλαισίου αρχών για την ανάλυση ή/και το σχεδιασμό των διαδικτυακών τόπων μουσείων πόλεων, απαραίτητη είναι η αναζήτηση πρόσθετων ερεθισμάτων και ιδεών για: α) τη φύση του δημοκρατικού πολιτισμού, β) το μέλλον του Διαδικτύου, τη δύναμη και τις δυνατότητες των κοινωνικών μέσων και τη δημοκρατική φιλοσοφία του Web 2.0, γ) την τρέχουσα μουσειακή θεωρία και πρακτική για τη φυσιογνωμία του συμμετοχικού μουσείου, αλλά και τις προσπάθειες των μουσείων να διευρύνουν και να εδραιώσουν τον κοινωνικό τους ρόλο και τις κοινοτικές τους συνεργασίες, δ) την τρέχουσα φιλοσοφία και λειτουργία των μουσείων πόλεων, καθώς και ε) την κοινωνιολογική θεώρηση της αστικής καθημερινότητας και του βιοτικού επιπέδου στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις. Το εννοιακό πλαίσιο που προτείνεται για τη μελέτη της παρουσίας των μουσείων πόλεων στο περιβάλλον του Web 2.0 βασίζεται, λοιπόν, στο τρίπτυχο *Τεχνολογία Διαδικτύου-Δημοκρατική Πολιτιστική Πολιτική-Αστική Ταυτότητα και Ποιότητα*.

5 Σύμφωνα με τον Shawn Lawton (2007), για να είναι προσβάσιμος ένας διαδικτυακός τόπος η διεπιφάνεια εργασίας του χρήστη θα πρέπει να είναι αποτελεσματική, αποδοτική και ικανοποιητική για όλους, κυρίως για άτομα με αναπηρίες. Βλ. και Weisen (2004).

6 Βλ. σχετικό κείμενο οδηγιών των Chisholm και Vanderheiden (1999).

7 Βλ. κείμενο προτύπων διαθέσιμο online στη διεύθυνση <http://www.section508.gov/docs/Section%20508%20Standards%20Guide.pdf> (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).

8 Βλ. <http://www.w3.org/WAI/eval/Overview.html> (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).

9 Bailin (2007).

10 Το *COI Usability Toolkit* (<http://usability.coi.gov.uk/> τελευταία επίσκεψη 15/9/2010) που συντάχθηκε το 2008 ορίζει ως κριτήρια χρηστικότητας των ιστοσελίδων τα εξής: α) σχεδιασμό και δομή περιεχομένου (Page Layout), β) τρόπο πλοήγησης (Navigation), γ) σύνταξη περιεχομένου (Writing Content), δ) αποτελεσματική χρήση επίοπτικού υλικού (Content Elements), ε) σχεδιασμό σχημάτων και φορμών (Designing of Forms), στ) τρόπο λειτουργίας μηχανισμών αναζήτησης (Search), ζ) έλεγχο ποιότητας (Quality Assurance) και η) σχεδιασμό της αρχικής σελίδας (Homepage design).

Τεχνολογία Διαδικτύου – Web 2.0

Ο Leadbeater (2008, xxii) διακρίνει δύο είδη οργανισμών και επιχειρήσεων: τους «οργανισμούς-ογκόλιθους» και τους «οργανισμούς-βότσαλα». Οι «ογκόλιθοι» μπορεί να είναι σύνθετοι, παραδοσιακοί, παλαιοί, δυσκίνητοι, εσωστρεφείς οργανισμοί με μεγάλο επιστημολογικό και κοινωνικό εκτόπισμα λόγω της μακρόχρονης ιστορίας τους (όπως π.χ. σχολεία, πανεπιστήμια, μουσεία) που, ωστόσο, χάριν της μακροβιότητας και της εμπειρίας τους εφευρίσκουν νέους μηχανισμούς για την επιβίωσή τους. Οι «ογκόλιθοι», όμως, συνυπάρχουν και συνδιαλέγονται με άλλους μικρότερους οργανισμούς ή φυσικά πρόσωπα-«βοτσαλάκια» (όπως, για παράδειγμα, μαθητές, φοιτητές, επισκέπτες μουσείων) που όλο και συχνότερα αναζητούν εναλλακτικούς και πιο ευέλικτους τρόπους κατάκτησης γνώσης, συλλογής πληροφοριών, μοιράσματος της εμπειρίας και της μάθησης μέσω μηχανισμών κοινωνικής δικτύωσης. Τα «βοτσαλάκια» μπορεί να έχουν πολύ μικρή ιστορία και να υστερούν έναντι των «ογκολίθων», έχουν όμως τη δυνατότητα απόκτησης μεγάλης δύναμης.¹¹

Τα μουσεία πόλεων καλούνται να λάβουν συγκεκριμένη θέση για τον ρόλο του Διαδικτύου και του Web 2.0 στη δική τους αποστολή και στη ζωή μας, και ανάλογα με τη θέση αυτή να προσαρμόσουν τη διαδικτυακή τους παρουσία και δράση. Ο Leadbeater (2008, xxv-xxxi) θεωρεί ότι οι απόψεις που υπάρχουν σήμερα για το Web 2.0 ποικίλουν, αλλά οι βασικότερες είναι αυτές των «ιστο-σκεπτικιστών» και των «ιστο-φίλων». Σύμφωνα με τους πρώτους, το Διαδίκτυο είναι μεν πολυφωνικό, παράγει όμως «κακόφωνα» αποτελέσματα ακυρώνοντας την αυθεντία των ειδικών, που είναι οι μόνοι σε θέση να γνωρίζουν πώς να ξεχωρίζουν την αλήθεια από την ανακρίβεια. Σύμφωνα με τους δεύτερους, το Διαδίκτυο δεν αποτελεί απλώς ένα μέσο για τη δημοσιοποίηση πληροφοριών, αλλά έναν τρόπο οργάνωσης της καθημερινότητας, ένα βήμα για τη σύναψη συνεργασιών και τη διερεύνηση εναλλακτικών τρόπων οργάνωσης της κοινωνίας και των εαυτών μας με βάση το αξιακό σύστημα «συμμετοχή-ανταλλαγή-αναγνώριση της ατομικής αξίας-συνεργασία». Τα μουσεία πόλεων έχουν τη δυνατότητα, αλλά και την ευθύνη, να κινηθούν είτε προς την μία είτε προς την άλλη πλευρά, προσαρμόζοντας το περιεχόμενό τους στα αιτούμενα της κάθε μίας.

¹¹ Παραδείγματα τέτοιων μικρών «βοτσαλών» αποτελούν η Wikipedia, αλλά και τα γνωστά μας YouTube, Facebook, MySpace, Flickr, LinkedIn, Twitter.

Δημοκρατική Πολιτιστική Πολιτική

Τα μουσεία πόλεων καλούνται σήμερα να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές για την ανάπτυξη ενός ουσιαστικού δημόσιου διαλόγου για την πόλη και την αστική ζωή διαχρονικά, κτίζοντας και εμπλουτίζοντας ένα δίκτυο ανθρώπων με εμπειρίες, άποψη και αιτήματα για τη βελτίωση της ζωής στις πόλεις.¹² Άλλωστε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και για πολλούς λόγους, η μουσειακή έρευνα και πρακτική ενδιαφέρθηκε ενεργά για τις σχέσεις μουσείων και κοινοτήτων¹³ και για τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν από την αρμονική τους συνεργασία. Η Simon (2010) αναλύει με πολλά παραδείγματα τη φιλοσοφία, την ταυτότητα, τον τρόπο λειτουργίας και τα οφέλη ενός συμμετοχικού μοντέλου διαχείρισης του μουσειακού έργου¹⁴ αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι:

«σ' έναν συμμετοχικό πολιτιστικό οργανισμό οι επισκέπτες μπορούν να δημιουργούν, να μοιράζονται και να συνδέονται μεταξύ τους με σημείο αναφοράς το περιεχόμενο. *Δημιουργώ* σημαίνει ότι οι επισκέπτες προσφέρουν στον οργανισμό και στους άλλους επισκέπτες ιδέες, αντικείμενα και δημιουργική έκφραση. *Μοιράζομαι* σημαίνει ότι οι άνθρωποι συζητούν, παίρνουν μαζί τους στο σπίτι, ανακατεύουν και ανακατανέμουν ό,τι βλέπουν και ό,τι δημιουργούν. *Συνδέομαι* σημαίνει ότι οι επισκέπτες κοινωνικοποιούνται με άλλους ανθρώπους – προσωπικό του οργανισμού και άλλους επισκέπτες – που μοιράζονται τα ενδιαφέροντά τους. *Με σημείο αναφοράς το περιεχόμενο* σημαίνει ότι οι συζητήσεις και οι δημιουργίες των επισκεπτών

¹² Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι το ετήσιο συνέδριο της Διεθνούς Επιτροπής ICOM-CAMOC για το 2010 φέρει τον τίτλο *A Better City: the contribution of the city museum to the improvement of the urban condition*. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. http://camoc.icom.museum/documents/Bettercity_000.doc (τελευταία επίσκεψη 20/9/2010).

¹³ Για τη σχέση των μουσείων με τις κοινότητες γενικότερα, η βιβλιογραφία είναι ήδη εκτενής και συνεχώς εμπλουτίζεται. Ενδεικτικά αναφέρουμε: Watson (2007), όπου και προγενέστερη βιβλιογραφία.

¹⁴ Για την Simon το συμμετοχικό μοντέλο λειτουργίας των μουσείων καλείται να αντιμετωπίσει και να ανατρέψει πέντε συχνά παράπονα επισκεπτών, δηλαδή ότι α) τα μουσεία δεν έχουν άμεση σχέση με τη ζωή τους, β) δεν αλλάζουν ποτέ, γ) ο προστακτικός αυταρχικός λόγος τους συχνά δεν επιτρέπει να ακουστούν άλλες φωνές, δ) τα μουσεία δεν είναι δημιουργικά μέρη έκφρασης για τους επισκέπτες οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν στις τέχνες, επιστήμες και στην καταγραφή της ιστορίας, ε) δεν είναι άνετοι κοινωνικοί τόποι για ανταλλαγή ιδεών μεταξύ φίλων και αγνώστων.

Εικ. 1 & 2: Οι αρχικές σελίδες των διαδικτυακών τόπων του Μουσείου της πόλης του Λονδίνου και του Μουσείου της πόλης του Ελσίνκι (<http://www.museumoflondon.org.uk/English/> και <http://www.hel.fi/hki/Museo/en/Etusivu> αντιστοίχως).

εστιάζουν στα τεκμήρια, στα αντικείμενα και στις ιδέες που ο κάθε πολιτιστικός οργανισμός θεωρεί πιο σημαντικά.

Άρα, και στον χώρο των μουσείων το αξιακό σύστημα «συμμετοχή-ανταλλαγή-αναγνώριση της ατομικής αξίας-συνεργασία» ενθαρρύνει πλέον, αν όχι επιβάλλει, τη σύγκλιση των μουσείων-ογκολίθων με τους επισκέπτες τους, δηλαδή τα πολυάριθμα «βροτσαλάκια» που καθιστούν το μουσειακό τοπίο πολύ πιο ενδιαφέρον και δυναμικό. Ο Holden (2006) εντόπισε τη σημασία των μουσείων ως δημιουργών γνώσης και έμπνευσης και ως νομέων πολιτιστικού κεφαλαίου στην κοινωνία, σε έξι βασικά πεδία δράσης: α) στήριξη και διατήρηση της κοινωνίας των πολιτών, β) προώθηση της εκπαίδευσης και της μάθησης, γ) ενθάρρυνση της δημιουργικότητας και της πολιτιστικής διάκρισης, δ) εκπροσώπηση της πόλης και των διαφορετικών κοινοτήτων της, ε) προώθηση της ανανέωσης και αναγέννησης της πόλης, στ) ενίσχυση της φυσικής, πνευματικής και κοινωνικής ευημερίας. Ο ίδιος υποστήριξε ότι ο δημοκρατικός πολιτισμός μοιάζει με την πολιτική δημοκρατία (Holden 2008, σ. 32). Και οι δύο μοιράζονται κοινές αρχές, όπως αυτές της έννομης αρχής, της ενδυνάμωσης της κοινωνίας των πολιτών, της διαφάνειας, της πολυφωνίας, της ελευθερίας, της καθολικής πρόσβασης στα κοινά αγαθά και της προσφοράς ίσων ευκαιριών. Στον Πίνακα 1 παρου-

σιάζονται ενδεικτικές δράσεις που εκφράζουν τα παραπάνω, όπως αποτυπώνονται στη διαδικτυακή δραστηριότητα των δύο παραδειγμάτων μας, των Μουσείων των πόλεων του Λονδίνου και του Ελσίνκι.

Αστική Ταυτότητα και Ποιότητα

Παράλληλα, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι πόλεις, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, είχαν και έχουν πάντα τις δικές τους ξεχωριστές προσωπικότητες. Τα μουσεία πόλεων μπορούν και πρέπει να μεταφέρουν στους πολίτες τα βασικά στοιχεία αυτής της προσωπικότητας με τρόπο σαφή και ουσιαστικό. Δομούν τον ερμηνευτικό, αφηγηματικό τους λόγο – χρονολογικό, θεματικό ή/και και εννοιολογικό – ισορροπώντας τις θεωρητικές επιταγές και τις πρακτικές επίσημων, επιστημολογικών, συστημάτων παραγωγής γνώσης με τις πιο απλές, βιογραφικές καταγραφές ανανύμων πολιτών που ως σύνολο συγκροτούν ένα εναλλακτικό δίκτυο ιστορικής καταγραφής της καθημερινής ζωής τους. Η ανάδειξη της σχέσης ανάμεσα στο αστικό παρελθόν και το αστικό παρόν, κοινωνικό, φανταστικό και συμβολικό¹⁵ και της σημασίας αυτής της σχέσης για τους σημερινούς κατοίκους και επισκέπτες της πόλης είναι καθοριστική, δεδομένου μάλιστα ότι οι ιστορίες της πόλης είναι

¹⁵ Για μια κοινωνιολογική προσέγγιση της καθημερινής ζωής στην πόλη, βλ. ενδεικτικά Bennett και Watson (2002).

#	Πεδία δράσης	Δράσεις
1ο	Στήριξη και διατήρηση της κοινωνίας των πολιτών	Σύναψη συνεργασιών του μουσείου με πολίτες μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων On-line κατάθεση σχολίων από επισκέπτες Συμμετοχές επισκεπτών σε ομάδες του μουσείου Δημιουργία δημόσιου χώρου έκφρασης και λήψης αποφάσεων (βλ. "decision-making" link) ή κατάθεσης ερωτημάτων προς το μουσείο Υπερ-σύνδεσμοι που καλούν τους επισκέπτες να στηρίξουν το μουσείο (βλ. "support us" link). Ειδικές σελίδες για τους εθελοντές του μουσείου Άμεσος και φιλικός λόγος του μουσείου
2ο	Προώθηση της εκπαίδευσης και της μάθησης	Εκπαιδευτικό υλικό με διαφορετικούς μαθησιακούς στόχους και ποικίλη θεματολογία, για διαφορετικές ομάδες κοινού, π.χ. οικογένειες, σχολικές ομάδες, ενηλίκους, ενδιαφερόμενους για δια βίου μάθηση. On-line συλλογές και quiz (παιχνίδια/ δραστηριότητες;) Βίντεο και pod-casts Πεδίο ερωταπαντήσεων για καίρια ζητήματα που απασχολούν πολλούς πολίτες.
3ο	Ενθάρρυνση της δημιουργικότητας και της πολιτιστικής διάκρισης	Συμμετοχή των χρηστών του διαδικτυακού τόπου σε δημιουργική παραγωγή έργου Δημιουργία blogs και χρήση άλλων εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook, Twitter) και τακτική ενημέρωσή τους από εργαζόμενους και επισκέπτες του μουσείου On-line προγράμματα, με κοινή επιμέλεια από το μουσείο και διαφορετικές ομάδες πολιτών On-line σημεία διαλόγου για επαγγελματίες μουσείων ή/και για εκπαιδευτικούς
4ο	Εκπροσώπηση της πόλης και των διαφορετικών κοινοτήτων της ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση της κοινωνίας των πολιτών	Συλλογή, συντήρηση και μελέτη αντικειμένων και ιστοριών από το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της πόλης (π.χ. προγράμματα συλλογής προφορικών μαρτυριών, πολύγλωσσες μεταφράσεις των γραπτών κειμένων, υπερσυνδέσμοι που παραπέμπουν σε «άλλα ενδιαφέροντα μέρη της πόλης», κ.ά.)
5ο	Προώθηση της ανανέωσης και της αναγέννησης της πόλης με στήριξη της τοπικής οικονομίας και ανάπτυξης	Σύνδεση με τουριστικές υποδομές της πόλης Τακτική αναφορά στις σύγχρονες αστικές αλλαγές Ανακοίνωση νέων θέσεων εργασίας στο μουσείο Ανάπτυξη εμπορικών δράσεων (e-commerce)
6ο	Ενίσχυση της φυσικής, πνευματικής και κοινωνικής ευημερίας των πολιτών	Βοήθεια προς τους πολίτες να αντιμετωπίσουν προσωπικά και καθημερινά κοινωνικά προβλήματα προσφέροντας συγκεκριμένες υπηρεσίες.
#	Αρχές	Δράσεις
1η	Έννομη αρχή	Δηλωμένη από το μουσείο αναγνώριση νομικών κειμένων (π.χ. Διεθνείς Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών για το ανθρωπινό δικαίο ή ειδικότερα τα δικαιώματα των παιδιών, π.χ. το Μουσείο του Λονδίνου προβάλλει στην ιστοσελίδα του το μανιφέστο Kids in Museums) Ειδικός υπερσύνδεσμος για θέματα νομικά, π.χ. περί πνευματικών δικαιωμάτων Τακτική επικαιροποίηση του διαδικτυακού τόπου με νέο υλικό (π.χ. με καθημερινή ανανέωση του προγράμματος εκδηλώσεων link "What's on", με παραγωγή ηλεκτρονικής εφημερίδας, κ.ά.)
2-3η	Ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών & πολυφωνία	Δέσμευση του μουσείου για προσφορά μάθησης και ενθάρρυνση της κοινωνικής συνοχής με τη δημιουργία συμμετοχικών μοντέλων για την παραγωγή περιεχομένου, καθώς και για τη λήψη αποφάσεων σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών Πρόβλεψη για την ικανοποίηση των διαφορετικών μαθησιακών αναγκών των επισκεπτών του on-line μουσείου
4η	Διαφάνεια	Προβολή της αποστολής, των στόχων και των πολιτικών του μουσείου on-line, συνήθως μέσω συνδέσμων, όπως το "About us" Δημόσια ενημέρωση για τον ετήσιο απολογισμό του μουσείου, το στρατηγικό σχεδιασμό και τον οικονομικό προϋπολογισμό του με παράλληλη αναφορά στις ληφθείσες χορηγικές

		συνδρομές Έκδοση ανακοινώσεων για μεγάλα αναπτυξιακά του έργα, για νέα προσκτήματα των συλλογών του, αλλά και για πρόσφατες αποφάσεις της διοίκησης του μουσείου
5η	Ελευθερία	Περιγραφή του πώς μπορεί ο κάθε ενδιαφερόμενος να διεκδικήσει μια θέση στο προσωπικό του μουσείου και τα απαιτούμενα προσόντα.
6η	Καθολική πρόσβαση στα κοινά αγαθά	Ελευθερία στην καλλιτεχνική και πολιτιστική έκφραση, καθώς και περιφρούρηση της ελευθερίας του μουσείου από αθέμιτες πιέσεις που πιθανώς ασκούνται προς αυτό από δωρητές και χορηγούς του.
6η	Καθολική πρόσβαση στα κοινά αγαθά	Συλλογές πιο προσβάσιμες και χρήσιμες μέσω εύχρηστων και ποιοτικών ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων Δέσμευση του μουσείου για φυσική, διανοητική και κοινωνική πρόσβαση όλων των πολιτών στην πολιτιστική ζωή, σύμφωνα με τα πρότυπα του W3C Web Content Accessibility Guidelines (π.χ. αναφορά στη σχετική πολιτική του μουσείου περί προσβασιμότητας, στην πολιτική υπέρ της πολιτιστικής διαφορετικότητας και συμμετοχικότητας των πολιτών στις δράσεις του, πληροφορίες σε θέματα διαλειτουργικότητας της ιστοσελίδας, οδηγίες για την εύκολη πρόσβαση στο μουσείο, δυνατότητα εικονικής επίσκεψης στο μουσείο, on line εγγραφές σε προγράμματα και εκδηλώσεις του μουσείου ή ακόμη και δηλώσεις του τύπου "We love kids in museums", κ.ά.).
7η	Προσφορά ίσων ευκαιριών	Προσφορά ίσων ευκαιριών σε κάθε πολίτη για μάθηση και συμμετοχή στα μουσειακά προγράμματα, αλλά και προσφορά ίσων ευκαιριών στην εκπροσώπηση των πολιτών και των ιστοριών τους στον ερμηνευτικό λόγο του μουσείου με στόχο την κοινωνική συνοχή και την παραγωγή κοινωνικής αρμονίας
Πίνακας Ι: Δράσεις και αρχές του δημοκρατικού πολιτισμού όπως αποτυπώνονται στους διαδικτυακούς τόπους των Μουσείων των πόλεων του Λονδίνου και του Ελσίνκι.		

τόσες πολλές όσες και οι διαφορετικές φωνές που μιλούν γι' αυτήν. Ο απόλυτα υποκειμενικός αλλά και ο τόσο σύγχρονος χαρακτήρας αυτής της αφήγησης καθιστά τα μουσεία πόλεων εντελώς ξεχωριστή περίπτωση μουσειακών οργανισμών.

Από τον χώρο των αστικών σπουδών μπορούμε, επίσης, να αντλήσουμε ερεθίσματα και ιδέες για την αξιολόγηση των αφηγηματικών επιλογών ενός μουσείου πόλης ή, αλλιώς, για την αξιολόγηση της θεματολογίας που επιλέγεται για να απεικονισθεί η πόλη, on- και off-line. Σύμφωνα με τον Florida,¹⁶ η ταυτότητα μιας πόλης και η ποιότητα ζωής σε αυτήν συνυπολογίζεται από: α) την προσφορά ευκαιριών στους πολίτες (οικονομικές συνθήκες, αγορά εργασίας, επαγγελματική εξέλιξη, δικτύωση), β) τις βασικές παρεχόμενες υπηρεσίες (εκπαίδευση, υγεία, ασφάλεια, στέγαση, μέσα μαζικής μεταφοράς), γ) την παρουσία ηγετικών προσωπικοτήτων (στην πολιτική, στις επιχειρήσεις, στην κοινότητα), δ) τις αξίες της πόλης (κοινωνική ένταξη, ανεκτικότητα, εμπιστοσύνη, αυτό-έκφραση, ανθρωπιά), και ε) την αισθητική της πόλης και τον τρόπο ζωής σε αυτήν (φυσικές ομορφιές, αυθεντικότητα, οι ήχοι και οι χαρές της πόλης). Αυτοί οι παράγοντες καλύπτουν ένα τεράστιο φάσμα θεματολογικών επιλογών για ένα μουσείο πόλης, αλλά

δεν τις εξαντλούν. Υπάρχουν πολλές εναλλακτικές πιο προσωπικές, ανθρώπινες, συναισθηματικές ματιές στην πόλη που μπορούν επίσης να απεικονισθούν στον διαδικτυακό τόπο του μουσείου της. Τα μουσεία έχουν χαρακτηριστεί «πολιτιστικοί επιταχυντές»,¹⁷ διότι μπορούν να καταγράφουν και να ερμηνεύουν τεχνολογικές και κοινωνικές αλλαγές συλλέγοντας τεκμήρια του υλικού πολιτισμού που σηματοδοτούν αλλαγές. Υπ' αυτήν την έννοια, τα μουσεία πόλης είναι mega-επιταχυντές γιατί καλούνται να αιχμαλωτίσουν στον ερμηνευτικό τους φακό και να κατανοήσουν συνεχείς αστικές αλλαγές.

Συνοψίζοντας...

Μπορούν, λοιπόν, τα μουσεία πόλης να διαμορφώσουν έναν νέο ερμηνευτικό οδηγό της πόλης που να έχει νόημα, σημασία και ενδιαφέρον για τους πολίτες μέσα από τους διαδικτυακούς τους τόπους; Μπορούν να το επιτύχουν αυτό αποκλειστικά και μόνο με τις δικές τους δημιουργικές δυνάμεις, δηλαδή τη συλλογές και το έμπυχο δυναμικό τους; Ο Leadbeater (2008, σ. 25) προτείνει ότι σήμερα θα πρέπει μάλλον να δηλώνουμε «σκεφτόμαστε άρα υπάρ

¹⁶ Βλ. Florida (2008, App. B, σσ. 332-333).

¹⁷ Πρόκειται για όρο που χρησιμοποιεί και η Lord (2007, σσ. 5-6) ως δάνειο από τον θεωρητικό των επικοινωνιακών σπουδών Derek de Kherko.

χουμε» και προβλέπει προφητικά ότι σε λίγα χρόνια η ευημερία μας δεν θα προσμετράται σε σχέση με τον αν κατέχουμε και καταναλώνουμε αγαθά, αλλά με τον αν μοιραζόμαστε τα αγαθά αυτά και αν μπορούμε να δημιουργήσουμε από κοινού κάτι νέο. Το νέο Διαδίκτυο παρέχει σήμερα όσο ποτέ άλλοτε πολυάριθμες ευκαιρίες να αναπτύξουμε μαζί με άλλους συμπολίτες μας, πολίτες όλου του κόσμου, τη δημιουργικότητά μας. Αλλάζει το πώς μοιραζόμαστε τις ιδέες μας και το πώς σκεφτόμαστε και οργανώνουμε

κοινωνικά τους εαυτούς μας. Τα μουσεία πόλεων στον φυσικό τους χώρο, αλλά πολύ περισσότερο στο δυναμικό πεδίο του Web 2.0, καλούνται να ανταποκριθούν στην πρόκληση να αποτελέσουν κεντρικούς παίκτες στο παιχνίδι της δημιουργίας και μοιράσματος της γνώσης, υιοθετώντας ριζοσπαστικές φιλοσοφικές θεωρήσεις βασιζόμενες στο αξιακό σύστημα «συμμετοχή-ανταλλαγή-αναγνώριση της ατομικής αξίας-συνεργασία». ■

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Μούλιου, Μ. (2006): Αποτυπώνοντας (ση)όψεις για τα μουσεία πόλεων. Ενδείξεις και εκτιμήσεις, *Εν Βόλω*, 22, σσ. 8-17.
- Weisen, Μ. (2004): Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες σε διαδικτυακούς τόπους σχετικούς με τον πολιτισμό και την εκπαίδευση: μια διεθνής πρόκληση, στο Α. Τσιτούρη (επιμ.) *Πρόσβαση Ατόμων με Αναπηρίες σε Χώρους Πολιτισμού και Αθλητισμού*, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα, σσ. 86-92.

Ξενόγλωσση

- Bailin, A. (2007): *Delivering inclusive websites: user-centred accessibility*. United Kingdom: Guidance number TGI02 published by the Cabinet Office, On-line στη διεύθυνση: <http://www.coi.gov.uk/documents/guidance/delivering-inclusive-websites.pdf> (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).
- Bennett, T. και Watson, D. (2002): *Understanding Everyday Life*, Blackwell, Οξφόρδη.
- Billings, S. (2009α): Second Life, *Museum Practice*, 47, σσ. 40-42.
- Billings, S. (2009β): New Voices, *Museum Practice*, 47, σσ. 43-44.
- Billings, S. (2009γ): Crowd as Curator, *Museum Practice*, 47, σσ. 51-52.
- Florida, R. (2008): *Who's your City? How the Creative Economy is Making where to Live the Most Important Decision of Your Life*, Basic Books, Νέα Υόρκη.
- Jenkins, H. (2008): *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*, New York University Press, On-line στη διεύθυνση: <http://www.convergenceculture.org/aboutc3/> (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).
- Chisholm W. και Vanderheiden G. (1999): *Web Content Accessibility Guidelines 1.0*, University of Wisconsin – Madison, On-line στη διεύθυνση: <http://www.w3.org/TR/1999/WAI-WEBCONTENT-19990505/wai-pageauth.pdf> (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).
- Holden, J. (2006): *Knowledge and Inspiration: the democratic face of culture. Evidence in Making the Case of Museums, Libraries and Archives*, MLA Council & Demos, On-line στη διεύθυνση: http://www.demos.co.uk/files/knowledgeinspiration_fullreport.pdf (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).
- Holden, J. (2008): *Democratic Culture. Opening up the arts to everyone*, Demos, On-line στη διεύθυνση: http://www.demos.co.uk/files/Democratic_Culture.pdf?1240939425 (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).
- Jones, I., Macdonald R. και McIntyre D. (επιμ. 2008): *City Museums and City Development*, AltaMira Press, Plymouth.
- Kistemaker R. (επιμ. 2006): *City Museums as Centres of Civic Dialogue*, Proceedings of the Fourth Conference of the International Association of City Museums, Amsterdam, 3-5 November 2005, Amsterdam Historical Museum.
- Leadbeater, C. (2008): *We Think. Mass Innovation, Not Mass Production*, Profile Books.
- Lord, G.D. (2007): Museum, Lifelong Learning and Civil Society, στο B. Lord (επιμ.) *The Manual of Museum Learning*, AltaMira Press, Lanham, σσ. 5-9.
- Mouliou, M. (2008): From urban blocks to city blogs - Defining attributes for the city museum of today, στο I. Jones, R. Macdonald και D. McIntyre (επιμ.) *City Museums and City Development*, AltaMira Press, Plymouth, σσ. 155-179.
- Museum International* (2006): Αφιέρωμα με τίτλο *Urban Life and Museums*, 58 (3), σσ. 4-111.
- Museum Practice* (2009): Αφιέρωμα για τα Μουσεία και το Web 2.0, τ. 47.
- Shawn Lawton, H. (2007): *Just Ask: Integrating Accessibility Throughout Design*. Lulu.com, On-line στη διεύθυνση: <http://www.uiAccess.com/accessucd/> (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).
- Simon, N. (2010): *The Participatory Museum*, CreateSpace, On-line στη διεύθυνση: <http://www.participatorymuseum.org/read/> (τελευταία επίσκεψη 15/9/2010).
- Watson, S. (επιμ. 2007): *Museums and their Communities*, Leicester Readers in Museum Studies, Routledge, Λονδίνο.